

INDEX

METAPHYSICA SPECIALIS

PARS PRIMA

De natura corporali.

INTRODUCTIO Pag. 1

DISPUTATIO PRIMA — De natura in universum.

SECTIO I. Naturae definitione praeiacta, status controversiae aperitur	4
II. Doctrina corpuscularis	11
III. Systema entium simplicium	23
IV. Doctrina veteris Scholae ex mente Aquinatis explicatur	31
V. Substantialis corporum diversitas et compositio propugnatur	44
VI. Obiecta dissolvuntur	54

DISPUTATIO SECUNDA — De diversitate corporum.

SECTIO I. Praemittitur doctrina Aquinatis de distinctione formarum	Pag. 67
II. De corporibus elementaribus eorumque mixtione	75
III. Conceptus vitae praeformatur	99
IV. Num. vita vegetalis sit mera quaedam resultantia virium materiae brutae	108
V. De vita animali	124
VI. Qua ratione vegetandi sentiendique principium anima vocetur	140
VII. An eadem viventi plures insint animae vel formae substantiales in essentia differentes	151

DISPUTATIO TERTIA — De quantitate corporum.

SECTIO I. Generalia quaedam pronuntiata de re quanta, prout huiusmodi	167
II. Utrum quantitas molis sit res distincta a substantia	181
III. De effectu formali quantitatis	190
IV. Utrum quantitas molis sit nec ne individuationis principium	200
V. An corpora ratione quantitatis sint sine fine divisibilia	208
VI. De spatio et loco	219

DISPUTATIO QUARTA — De motu corporali.

SECTIO I. Notiones praeviae	237
II. De activitate corporum, ut localiter movent et moventur	248
III. De generatione substantiarum naturalium	262
IV. De generatione viventium	278
V. De corporum accretione eorundemque diminutione in quantitate	297
VI. De sensibilitate, universe ac generatim	303
VII. De multiplici sensuum distinctione	315
VIII. De mensura motus, seu de tempore	329

PARS ALTERA

De anima rationali.

INTRODUCTIO	Pag. 347
-----------------------	----------

DISPUTATIO PRIMA — De ipsa anima rationali.

SECTIO I. Utrum anima rationalis sit spiritus	350
II. An et qua ratione principium intellectivum sit pars constitutiva humanae naturae	367
III. Illata quaedam doctrinae in sectione praecedenti stabilitae	378
IV. Quae sit doctrina Ecclesiae Catholicae in praesenti quaestione	388
V. De sede animae rationalis eiusque multiplicatione	406
VI. De immortalitate animae rationalis	419
VII. De origine animae rationalis	436
VIII. De habitudine animae rationalis ad suas facultates	448

DISPUTATIO SECUNDA — De humano intellectu.

SECTIO I. De objecto humani intellectus in se et absolute spectati	458
II. De objecto proprio humani intellectus in statu conjunctionis	467
III. Exceptiones Ontologorum contra doctrinam praecedentem	476
IV. De existentia et natura specierum intelligibilium	492
V. Utrum anima intelligat per species sibi naturaliter inditas	505
VI. De genesi specierum intelligibilium	518
VII. De natura ipsius actus intelligendi quaestiones variae breviter perstringuntur	528
VIII. Intellectionum genera complura recensentur et declarantur	545

SECTIO IX. De iudicio intellectuali	Pag. 556
X. De naturali ordine quo intellectualis nostra co- gnitio evoluitur quoad obiecta materialia	569
XI. De cognitione immaterialium	587
XII. De naturali nexu intellectus cum sensu in usu notitiae iam acquisitae	604

DISPUTATIO TERTIA — De humana voluntate.

SECTIO I. De voluntate universe spectata	616
II. De multiplici voluntatis operatione	625
III. Utrum homo vera libertate arbitrii reipsa fruatur	634
IV. De natura humanae libertatis	647
V. Quem dominatum humana voluntas sibi vindicat in ceteras animae vires	660
VI. De habitibus operativis	669

THESES

De natura corporali.

- I. — *Doctrina corpuscularis ex Democrito et Epicuro in recentiore philosophiam derivata, quae corpora naturalia explicari posse contendit ex corpusculis quibusdam substantialiter immutabilibus et homogeneis, impenetrabilibus, nec nisi localiter motis, non ea est quae sufficiens existimari queat naturae explicandae, sive organicae sive anorganicae.* Pag. 13
- II. — *Theoria entium simplicium ad constitutionem naturae quod spectat, genericam corporis rationem non explicat sed denegat. Quod si praeterea res mechanica tantum ratione cum Boscorichio explicetur, incommoda quae in praecedenti conclusione notata sunt, non modo nihil minuuntur sed augentur potius.* 26

III. — *Corpora naturalia specificè differunt, non solum ad diversam eorumdem accidentia, sed in ipsa natura seu substantia.* Pag. 45

IV. — *Essentia corporum, generaliter ac univèrse inspecta, duobus constat principis substantialibus realiter invicem distinctis, nimirum materia et forma, tanquam potentia et actu in genere substantiae.* 49

V. — *Formae essentiales elementorum in corporibus perfecte mixtis, quae scilicet ex chimica synthesis efflorescunt, neque actu formaliter, neque potentia tantum, sed virtute manere dicendae sunt.* 82

VI. — *Vicentia vere et proprie ea dicuntur, quae secundum suam naturam connaturalemque dispositionem se agunt ad motum vel operationem aliquam. Quare I. a non eventibus differunt in ipsa natura seu substantia; II. eo perfectiorem vitae gradum sibi vindicant, quo res perfectius ex se et in se operatur.* 100

VII. — *Existit in natura vegetali principium aliquod internum activitatis altioris ordinis praerivibus resultantiaque virium quae in materia bruta conspiciuntur, cuius virtute hae intrinsece eleventur conspicientque ad functiones proprias cuiusque organismi obundas. Falso autem sensum aliquem seu cognitionem eis inesse quis arbitraretur.* 117

VIII. — *Bruta animantia veram ac proprii nominis vitam vivunt. His autem vel sensum denegare vel intellectum obtrudere, est plane absonum, et ab omni experientia ac recta ratione alienum.* 129

IX. — *Ipsè sentiendi actus perperam omnino ex materialistarum sententia ad mechanicam cerebri reactionem, aliamve speciem motus localis revocaretur. Est tamen actus vere organicus, cuius scilicet subiectum est corpus vivens vita animali.* 132

X. — *Anima non est corpus, sed corporis forma substantialis. Quocirca ipsius essentia, generaliter inspecta, perfecte continetur et a priori declaratur sequenti definitione a Philosopho tradita: ACTUS PRIMUS CORPORIS PHYSICI ORGANICI POTENTIA VITAM HABENTIS* Pag. 141

XI. — *In uno eodemque animali non sunt plures animae secundum essentiam differentes, sed unica est unde sensus et vegetatio procedit in corpore. Quin dicendum esse videtur, unumquodque corpus eicem per eandem omnino formam esse et corpus et animatum* 156

XII. — *Philosophice minime demonstratur, quantitatem corpoream esse huiusmodi, ut nec divina virtute a substantia separata conservari queat: quin naturali rationi calde consentaneum est, ut oppositum asseratur* 182

XIII. — *Ipsa substantialis realitas rei corporeae habet certe transcendentalem seu essentialem ordinem ad quantitatem sibi connaturalem et propriam, eaque multiplicatur pro multiplicatione vel divisione istius: haec tamen realitas vel multiplicatio statui minime potest ut effectus formalis et immediatus ipsiusmet quantitatis, quae sit accidens reale reipsa a substantia distinctum* 191

XIV. — *E diversis proprietatibus quae substantiae quantae, prout huiusmodi, attribuantur, ea qua primo declaratur proprius formalisque effectus quantitatis corporeae, est ipsamet naturalis extensio, seu extrapositio situalis partium in toto* 194

XV. — *Corpus, mathematice spectatum, nequit quantitative dividi nisi in partes extensas: est propterea sine fine divisibile* 210

XVI. — *Spatium, per se spectatum, non est ens aliquod actuale, aut quid mere confictum: sed est ens quoddam rationis cum fundamento in re* 225

XVII. — *Rebus sive materialibus sive immaterialibus, licet alia et alia ratione, convenit adesse alicui spatio vel loco substantialiter praesentes ab eoque indistantes. Quatuor autem modi recte distinguuntur quo alicubi esse dicuntur, circumscriptione scilicet, definitive, interminate, ac sacramentaliter* Pag. 227

XVIII. — *Nulla contradictio elucet in eo quod plura corpora simul sint in eodem loco proprio et sic mutuo compenentrentur, vel contra unum idemque corpus substantialiter sit praesens compluribus simul locis adaequae ei respondentibus* 232

XIX. — *Reici plane debet opinatio eorum qui omnem agendi vim naturae corporeae, sive organicae sive tantum anorganicae, ad eam dumtaxat quae est secundum hunc motiva, revocare satagunt; praesertim si eius formalis ratio vel in ipso locali motu, vel ad summum in nisu quodam seu impetu extrinsecus adveniente sita esse dicatur* 252

XX. — *Naturae corporali iure merito tribuitur activitas productiva substantiarum per veri nominis generationem simpliciter talem. Id porro quod per se generatione efficitur, est compositum: forma vero non subsistens de potentia materiae educitur per vim naturalis agentis* 269

XXI. — *Origo viventium secundum naturae ordinem universe ac generaliter sic est instituta, ut genitum sit generanti simile secundum speciem. Fortuita illa specierum descendencia a Lamarckio et Darwinio concinnata, fabella est experientiae et rationi penitus adversa* 287

XXII. — *Actus sentiendi est cognoscitivus, vere et proprie: eoque affectiones, non solum proprii, sed ceterorum etiam corporum, percipiuntur per se et immediate* 304

XXIII. — *Ad perceptionem sensilem gignendam corporum exteriorum, species intentionales merito postulantur: hae porro differunt ab impressione pure materiali quae excitatur in organo, nec sunt terminus seu obiectum, sed principium formale intrinsecum actus sentiendi* Pag. 308

XXIV. — *Ex actu sentiendi per se consequitur appetitus elicitus in bonum sensu apprehensum. Hic vero in duplicem partem rite distinguitur, concupiscibilem scilicet et irascibilem* 312

XXV. — *Tempus recte definitur ab Aristotele: NUMERUS MOTUS SECUNDUM PRIUS ET POSTERIUS. Proprie vero non dicuntur esse in tempore nisi motus et esse rerum mobilium; ille quidem per se, hoc vero per accidens* 333

XXVI. — *Tempus habet esse obiectivum et reale. Quod vero absolutum vel imaginarium nuncupatur, secluso imaginationis phantasmate, est ens rationis cum fundamento in ipsa successionis duratione absolute possibili* 340

De anima rationali.

I. — *Primum principium vitae rationalis in homine nec materia constat nec a materia dependet in esse. Haec porro immaterialitas est ratio per se primo cur sit intellectivum, ac propterea repugnat substantia spiritualis quae non sit intellectiva* 351

II. — *Fateri oportet, principium vitae rationalis in homine ita subsistere, ut sit vera ac substantialis forma corporis, ac propterea, spiritum licet, in vero ac proprio sensu animam quoque esse ac nuncupari* 369

III. — *Animae intellectivae convenit esse corporis formam, non quasi per accidens, sed per se, seu ratione gradus suae intellectualitatis* Pag. 375

IV. — *Anima rationalis toti humano corpori adest quoad essentiam adeoque tota est in toto et tota in qualibet eius parte; quoad virtutem vero, in ea corporis parte residet quae est proportionata ad talis virtutis operationem* 408

V. — *Excluso errore tum Aeerhois de unitate intellectus, tum Pythagorae de transmigratione animarum, tenere oportet cum Ecclesia Catholica, animam intellectivam non esse unicam in cunctis hominibus, sed pro corporum quibus infunditur multitudine singulariter multiplicari* 411

VI. — *Nullum corruptionis genus in animam rationalem convenire potest. Quin immo, si divinae sapientiae ordinatio, quantum ex natura elucet, inspicitur, ut certum tenere oportet, non fore aliquando, ut in nihilum redigatur* 421

VII. — *Anima rationalis est ens factum. Per se autem efficitur seu ratione sui, non per accidens seu ratione compositi; non quidem materiae cuiusque transmutatione, sed vera ac proprie dicta creatione; nec ante corpus sed simul ac corpori infunditur* 439

VIII. — *Obiectum adaequatum humani intellectus rectissime dicitur ens, in quantum ens* 460

IX. — *Ex natura sive cognitionis sive animae ducto argumento, et constanti plane inductione comprobatur est, humanae mentis obiectum proprium pro praesenti vitae statui situm esse in rationibus, intelligibilibus quidem seu quidditativis, quae tamen in materia corporali seu sensili relucent* 470

X. — *Intellectus humanus, ut praeeccitens (ordine naturae) actuali intellectioni, obiecto sibi proprio coniungatur necesse est. Ad hoc vero munus per se*

minime sufficiunt nec ipsa animae essentia aut facultas, nec ipsae representationes sensiles aut imaginationis phantasmata, sed spirituales species intentionales merito postulantur Pag. 493

XI. — Memoratae species intelligibiles non sunt ipsae rationes aeternae rerum in divina mente existentes, sed participatae earundem similitudines humanae menti impressae eique inhaerentes, ut formae a quibus ipse intellectio actus quoad specificationem determinatur 499

XII. — Systema quod vocant idearum innatarum, praesertim ut a Rosminio adornatur, est plane impar intellectuali humanae mentis cognitioni explicandae 507

XIII. — Spiritualis facultas existit, animae intellectivae inhaerens, quae sit proxima et propria causa effectiva speciei intelligibilis, etsi ab increato divinae mentis lumine dericatur ut participata ipsius similitudo. Ad eius porro actionem phantasma instrumentaliter concurrere tenendum est 520

XIV. — Iudicium mentis est actus vere et proprie cognoscitivus. Eius autem cognitio in eo sita est, quod mens formam praedicato expressam signate intelligat in tali subiecto inesse vel non inesse 559

XV. — Intellectus humanus primo non concipit nisi universale; immo dicendum est, magis universalia priora esse in nostra intellectuali cognitione, quam minus universalia 570

XVI. — Intellectus humanus corpora quidem percipit, non solum in communi, verum etiam in particulari, conceptu scilicet discreto unius singularis ab alio. Id autem non praestat, nisi indirecte et per quandam reflexionem, quatenus intelligendo rei quidditatem simul advertit, illam contineri sen-

sibili phantasmate a quo species intelligibilis est abstracta Pag. 574

XVII. — Anima humana actu intelligit se esse in suis operationibus, non quidem unum ex alio inferendo, sed perceptione immediata et intuitiva. Constituitur autem in habitu huius notitiae per suam ipsam essentiam quae est menti praesens, non per speciem aliquam seu dispositionem superadditam. Quid vero ipsa sit, nequit intelligere, nisi per species a phantasmatibus abstractas ac discurrendo, cognitione nempe analogica ac mediata 588

XVIII. — Nisi agatur de cognitione intuitiva qua Deus per essentiam videatur, tenendum est, conceptus simplices qui de perfectionibus divinis habentur, analogos omnes esse oportere; iudicium autem de veritate eorumdem non nisi mediatum esse posse, h. e. vel per viam fidei auctoritate innixae, vel per cognitionem a posteriori derivatam 597

XIX. — Sermo exterior est medium, utile quidem, sed non simpliciter necessarium ad cogitandum. Potest itaque mens naturalis sua virtute, citra sermonem oralem, ad plurimum veritatum certam et determinatam cognitionem pervenire, ordinis etiam metaphysici et morales 608

XX. — Hominem in suis actibus vera libertate arbitrii esse praeditum, tum conscientiae cuiusque testimonium, tum communis naturae sensus manifeste testantur. Haec porro arbitrii libertas ex ipsa natura rationali necessario consequitur 635

XXI. — Ratio liberi arbitrii ne corrumpatur, praeter indifferentiam obiectivam boni appetibilis, requiritur indifferentia subiectiva appetentis, eaque activa ac proxime expedita, sic nimirum ut cum omnibus praerequisitis ad agendum componi queat carentia actus qui dicitur liber 650

XXII. — *Dantur habitus operativi a potentia quam efficiunt eiusque operatione reipsa distincti. Sunt autem capaces habituum, primo quidem intellectus et voluntas, dein vero vires inferiores ut natae sunt obedire rationi* Pag. 670

XXIII. — *Habitus naturaliter adquiruntur et augentur in potentiis ex frequentatione actuum ipsarum. Hoc porro augmentum dupliciter contingit, nimirum vel ex parte obiecti in quod habitus agit, vel secundum intensionem ipsius in potentia . . .* 673

DISPUTATIONES
METAPHYSICAE
SPECIALIS